

Tradicionalna strokovna ekskurzija študentov Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru v Sarajevo

V januarju (24. - 29. 1. 2010) je Fakulteta za varnostne vede (FVV), Univerza v Mariboru, organizirala petdnevno strokovno ekskurzijo v Sarajevo. V okviru predmeta Elementi kriminalitetne politike, katerega nosilec je dekan, prof. dr. Gorazd Meško, so se redni in izredni študenti prvega letnika magistrskega programa podali na ogled strokovnih in zgodovinskih znamenitosti prestolnice Bosne in Hercegovine. Študente sta vodila višji predavatelj mag. Aleš Bučar-Ručman in mlada raziskovalka Katja Eman.

Po dolgi nočni vožnji se je prilegel kratki počitek v hotelu Hollywood na Ilidži, kjer smo bili nastanjeni. Popoldan in naslednji dan dopoldan smo obiskali mestno središče, ki je značilno po svoji multikulturnosti, obsega veliko sakralnih objektov ter številnih drugih kulturnih in zgodovinskih spomenikov. V okviru strokovnega programa smo obiskali zgodovinske muzeje, v katerih smo dobili vpogled v preteklost in ozadje verske in kulturne specifikke mesta in celotne države. Ogledali smo si različne sakralne objekte (Begovo džamijo, katoliško katedralo, pravoslavno cerkev), mesto atentata avstro-ogrskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda, posledice vojne v BiH v obdobju 1992-1995, centralno tržnico itd. Izkoristili smo lep dan in naredili tudi vožnjo po obronkih mesta ter Sarajevo pogledali še iz ptičje perspektive. Prav tako pa smo se ustavili tudi na pokopališču pri mavzoleju nekdanjega predsednika Bosne in Hercegovine, Alije Izetbegovića, ki je bil veliki borec za pravice muslimanov, pomemben pogajalec v času vojne na Balkanu in sopolpisnik Daytonskega sporazuma, ki je leta 1995 končal vojno v BiH. Na poti smo se ustavili tudi pri slovenskem veleposlaništvu v Sarajevo (<http://sarajevo.veleposlanistvo.si/>), ki se nahaja v Vili Dino, le nekaj korakov stran od Baščaršije.

V sredo zjutraj smo obiskali Inštitut za genetski inženiring in biotehnologijo (<http://www.ingeb.ba/linkovi.html>), kjer uporabljajo najsodobnejše tehnike na področju molekularne genetike, genskega inženiringa in drugih sorodnih in komplementarnih področij znanosti in stroke. Predstavili so nam svoje delo, še posebej pa so ponosni na svoje vodilno mesto na področju identifikacije trupel iz množičnih grobišč. Doc. dr. Damir Marjanović je v svoji predstavitvi poudaril tudi dobro sodelovanje s slovenskimi strokovnjaki, pri čemer je izpostavil predavateljico na FVV, izred. prof. dr. Katjo Drobnič.

Ob 10.00 sta nas na Fakulteti za kriminologijo, kriminalistiko in varnostne študije Univerze v Sarajevo (<http://www.fknbih.edu>) sprejela doc. dr. Elmedin

transport orožja, življenjskih potrebščin, ranjencev in bolnikov ter drugih stvari. Sarajevo je bilo namreč v obdobju 1992-1995 okupirano mesto, ki ga je obdajal obroč srbskih vojakov. Srbi so namreč zavzeli naselja okoli Sarajeva (Ilidžo, Hadžiće, Vogošće, Ilijaš in Grbavico). Iz hribov na obrobju so s težko artilerijo obstreljevali mesto, dodatno težavo pa so predstavljali ostrostrelci. Nekajkrat so srbske sile tudi poskusile zavzeti mesto, vendar je bošnjaškim enotam z močnim odporom uspelo odbiti napade v uličnih bojih dobesedno iz hiše v hišo. Obroč okoli Sarajeva je imel edino »luknjo« na prostoru sarajevskega letališča, ki so ga julija 1992 od srbske vojske prevzele enote Organizacije združenih narodov (t. i. modre čelade). Letališče se je uporabljalo predvsem za dostavo humanitarne pomoči v Sarajevo. Ker je bila oskrba mesta in povezava z ozemljem pod bošnjaškim nadzorom onemogočena, je Generalštab vojske BiH sprejel odločitev, da se bo pod letališko stezo izkopal tunel, ki bo povezal mesto z drugim ozemljem in tako omogočil oskrbo. Tunel so pričeli kopati z obeh strani in po štirih mesecih in štirih dneh, 30. julija 1993, dokončali delo. Tunel je bil dolg približno 800 m, v širino je meril 1 m, v višino pa od 1,5 do 1,6 m. Po zaključku postavljanja improvizirane proge so naredili tudi manjše vagone, kar je olajšalo transport. Skozi tunel so potegnili tudi improviziran naftovod, električne kable za visoko napetost in telefonski kabel. Tunel, skopan pod letališko stezo sarajevskega letališča, je predstavljal edino vez mesta z zunanjim svetom.

Zadnji dan našega bivanja v Sarajevu smo si ogledali Sodišče Bosne in Hercegovine, Oddelek za vojne zločine in organizirano kriminaliteto (<http://www.sudbih.gov.ba>). V prvem delu obiska smo si ogledali posnetek zaslišanja osumljencev in predstavitve dokazov v primeru poskusa terorističnega napada na Sodišče BiH. Predstavniki sodišča so spregovorili o razmejitvah pristojnosti med sodiščem za vojne zločine na območju bivše Jugoslavije v Haagu, kjer so (oziroma so še vedno) obravnavali primere najvišjih političnih in vojaških predstavnikov; nato o delovanju Sodišča Bosne in Hercegovine, Oddelka za vojne zločine in organizirano kriminaliteto, kjer so obravnavani primeri oseb »srednjega nivoja odgovornosti«, in delovanju posameznih lokalnih sodišč v BiH, kjer so obravnavani primeri »najnižjega nivoja odgovornosti«. Študenti so imeli priložnost pogovoriti se s predstavniki pravnega oddelka, tožilstva in Urada za odnose z javnostjo, pri čemer z vprašanji nikakor niso skoparili. Enako pestra razprava se je nadaljevala tudi v drugem delu, ko je študente pozdravil slovenski sodnik, gospod Marjan Pogačnik, in jim pobliže predstavil svoje delo in primerjal slovenski sistem s sistemom, v katerega je sedaj vključen. Spregovoril je o sestavi sodnega senata, ki ga na oddelku za vojne zločine vedno sestavljata dva domača in en mednarodni sodnik. Po končanem ogledu je sledilo še zadnje kosilo na Baščaršiji, nakup spominkov in potem smo se počasi odpravili nazaj proti domu.

Ekskurzija je študentom omogočila sodoben pogled na mehanizme, sredstva, metode in politiko odstranjevanja razlogov, procesov in tokov tako skupinskih kot posameznih. Študenti so pri predmetu osvojeno znanje o preprečevanju kriminalitete in kriminalitetni politiki sedaj imeli možnost primerjati tudi v praksi, pri spoznavanju družbenega dogajanja in kriminalitetne politike v Bosni in Hercegovini. Naučili so se razumeti in interpretirati različne teoretične koncepte preprečevanja kriminalitete. Med drugim so spoznali, da se posamezne kriminološke teorije in ideje o kriminalitetni politiki v praksi povsem drugače

Muratbegović in višji asistent mag. Eldan Mujanović. Elmedin Muratbegović je v svojem predavanju študentom predstavil razvoj kriminologije in kriminalistike na ozemlju bivših jugoslovanskih republik. Predstavil je vpliv vojne v BiH na razvoj Fakultete za kriminologijo, kriminalistiko in varnostne študije Univerze v Sarajevu ter spregovoril o načelu neodvisnosti, ki mu je fakulteta sledila v svojem razvoju. Spregovoril je tudi o sodelovanju sarajevske fakultete s kolegi v Sloveniji in izpostavil njihovo ključno vlogo pri nastajanju fakultete v Sarajevu. Sledila so vprašanja študentov, ki so vodila v pestro razpravo o vlogi znanosti in raziskovanja v BiH, odnosu med politiki in raziskovalci, organiziranju zasebnega varovanja v BiH, vplivu viz na razvoj BiH in potencialnem »begu možganov« ter življenju v BiH. Muratbegović je posebej opozoril tudi na socialne težave prebivalcev BiH, ki živijo izven velikih mest, zlasti izven Sarajeva. Omenjeno dvojnost v razvitosti države nazorno ponazarja rek »Zbogom Bosno, odoh u Sarajevo«. Po kosilu na Baščaršiji in potepanju po mestu smo večer zaključili z obiskom znamenitega lokala z imenom Tito bar, ki se nahaja v sklopu Narodnega muzeja.

Četrtek je bil vojaško obarvan. Obiskali smo pripadnike Slovenske vojske v bazi Butmir. Najprej nam je gospod Dženan Hadžović predstavil pregled in analizo zgodovinskega razvoja in vojaškega dogajanja na ozemlju Bosne in Hercegovine. Predstavil je migracijske tokove, demografska gibanja, vlogo in vpliv različnih vladarjev na prebivalstvo. Osredotočil se je na obdobje prihoda Slovanov, njihove boje z Osmanskim cesarstvom in njegovo širjenje, vzroke in posledice za prevzem islama med prebivalci današnje BiH. Spregovoril je tudi o naseljevanju srbskega prebivalstva na mejno območje med Osmanskim cesarstvom in Avstro-Ogrsko monarhijo. Leta 1878 je s sporazumom na berlinskem kongresu ozemlje BiH prešlo pod upravo Avstro-Ogrske monarhije. Takrat se je začel infrastrukturni razvoj, gradile so se ceste in železnica. Po koncu prve svetovne vojne je BiH postala del kraljevine SHS, ki se je kasneje preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo. Po koncu druge svetovne vojne je bila BiH ena izmed šestih republik SFRJ – republika z največjo stopnjo etničnega pluralizma, kar je nazorno iz popisov prebivalstva SFRJ. Predstavniki vojske in zgodovinar so izpostavili tudi najbolj moteče probleme v današnji BiH, dotaknili so se težav postdaytonske ureditve države in politične razmejitve med pristojnostmi posameznih organov, nestrinjanja med posameznimi političnimi strankami in predstavniki, probleme kriminalitete itd. Spregovorili smo tudi o specifikih BiH – instituciji visokega predstavnika, ki skrbi za ohranjanje miru. Za demokratično državo je koncentracija pooblastil v eni osebi nepredstavljiva (ima zakonodajno moč, moč razveljavitve zakonov, predpisov, odstavitve funkcionarjev itd.). Ta institut je z deytonskim sporazumom vpeljala mednarodna skupnost, ki je tako zagotovila operativno delovanje v primeru medsebojne blokade posameznih političnih teles, sprejemanja potencialno ogrožajočih zakonov itd. Pripadniki slovenske vojske so opisali obseg njihovega dela v misiji v vojaški bazi Butmir ter delo Nacionalne obveščevalne celice in operacije ALTHEA. Študenti so tudi njih zasipali s številnimi vprašanji. V razpravi smo spregovorili o zakonskih pooblastilih pripadnikov mirovne operacije, operativnem delu na mirovni misiji, sodelovanju s tujimi vojskami, izmenjavi informacij itd.

Na poti iz baze smo se ustavili še pri t. i. 'Tunelu spasa' – muzeju vojne zgodovine, ki so ga Sarajevčani v najhujših časih vojne uporabljali za obojestranski

odražajo, na kar vplivajo številni dejavniki, in da vse vedno ne deluje ali deluje popolnoma drugače, kot pa bi v skladu s teorijo moralo.

Katja Eman in Aleš Bučar-Ručman